DOMSTOLENS DOM (Sjette Afdeling)
1. februar 1996 *

I sag C-308/94,

angående en anmodning, som Cour du travail de Liège (Belgien) i medfør af EF-traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag,

Office national de l'emploi

mod

Heidemarie Naruschawicus,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet, som kodificeret i Rådets forordning (EØF) nr. 2001/83 af 2. juni 1983 (EFT L 230, s. 6),

har

DOMSTOLEN (Sjette Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, C.N. Kakouris (refererende dommer), og dommerne F.A. Schockweiler, P.J.G. Kapteyn, J.L. Murray og H. Ragnemalm,

* Processprog: fransk.

generaladvokat: A. La Pergola
justitssekretær: R. Grass,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

— H. Naruschawicus ved advokaterne Christiane Theysgens og Benoît Lespire, Liège

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved Maria Patakia, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtigede,

på grundlag af den refererende dommers rapport,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 12. oktober 1995,

afsagt følgende

Dom

1 Ved dom afsagt den 15. november 1994, indgået til Domstolens Justitskontor den 22. november 1994, har Cour du travail de Liège i medfør af EF-traktatens artikel 177 forelagt tre præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af artikel 13, stk. 2, litra a) og d), og artikel 71, stk. 1, litra b), nr. i), i Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet, som kodificeret i Rådets forordning (EØF) nr. 2001/83 af 2. juni 1983 (EFT L 230, s. 6).

2 Spørgsmålene er blevet rejst under en ankesag mellem appellanten i hovedsagen, Office national de l'emploi (herefter »ONEM«), og indstævnte i hovedsagen, H. Naruschawicus, vedrørende en afgørelse, ved hvilken det regionale inspektørkontor frakendte H. Naruschawicus retten til ydelser ved arbejdsløshed.

3 Det fremgår af sagen, at H. Naruschawicus, der er belgisk statsborger, var fuldtidsansat i den belgiske hær i Tyskland (herefter »BHT«) fra den 1. juni 1980 til den 20. april 1991. I nævnte periode havde hun bopæl i Tyskland, men var officielt som tjenestemand bosat i Blégny i Belgien. Fra den 1. juli 1991 blev hun atter ansat på deltid hos BHT som kvindelig arbejder.

4 H. Naruschawicus havde fortsat bopæl i Tyskland, men indgav ansøgning til det regionale arbejdsløshedskontor i Liège, der var kompetent på grund af hendes officielle hjemsted, om at få tildelt ydelser ved arbejdsløshed fra den 22. april 1991. Hun lod sig underkaste kontrol som arbejdssøgende på dette kontor, i hvilken anledning hun regelmæssigt rejste fra Arnsberg (Tyskland), hvor hun boede, til Liège.

5 Fra den 22. april 1991 til den 30. juni 1991 fik H. Naruschawicus udbetalt ydelser ved arbejdsløshed. Men ved afgørelse af 21. november 1991 besluttede det regionale inspektørkontor at frakende hende retten til ydelser med tilbagevirkende gyldighed fra den 22. april 1991 og fremsatte krav om tilbagebetaling af de ydelser, hun havde oppebåret fra denne dato med den begrundelse, at hun ikke havde faktisk bopæl i Belgien og således ikke havde stået til rådighed på det almindelige arbejdsmarked.

6 H. Naruschawicus indbragte denne afgørelse for Tribunal du travail de Liège. Denne ret afsagde den 25. februar 1993 dom om, at H. Naruschawicus havde ret til at få udbetalt ydelser fra ONEM ved arbejdsløshed.

7 Nævnte institution har anket denne dom til Cour du travail de Liège, der har rejst spørgsmålet om fortolkningen af artikel 13, stk. 2, litra a) og d), og af artikel 71, stk. 1, litra b), nr. i), i forordning nr. 1408/71.

8 Artikel 13, stk. 2, indeholder følgende bestemmelse:

»Med forbehold af artikel 14-17:

a) er en person, der har lønnet beskæftigelse på en medlemsstats område, omfattet af denne stats lovgivning, selv om han er bosat på en anden medlemsstats område, eller den virksomhed eller arbejdsgiver, der beskæftiger ham, har sit hjemsted eller sin bopæl på en anden medlemsstats område;

...

d) er tjenestemænd og dermed ligestillede personer omfattet af lovgivningen i den medlemsstat, i hvis administration de er beskæftiget;

...«

9 Ifølge artikel 71, stk. 1, litra b), i forordning nr. 1408/71 kan andre arbejdstagere end grænsearbejdere, der er arbejdsløse, og som under deres seneste beskæftigelse boede i en anden medlemsstat end den kompetente medlemsstat, modtage ydelser i

anledning af arbejdsløshed efter lovgivningen i den kompetente stat [det i nr. i) omhandlede tilfælde] eller efter bopælsstatens lovgivning [det i nr. ii) omhandlede tilfælde].

10 Artikel 71, stk. 1, litra b), nr. i), indeholder følgende bestemmelse:

»Andre arbejdstagere end grænsearbejdere, der er delvis, periodisk eller helt arbejdsløse, og som fortsat står til rådighed for deres arbejdsgivere eller for arbejdsformidlingen på den kompetente stats område, modtager ydelser efter lovgivningen i denne stat, som om de var bosat på dens område; disse ydelser udbetales af den kompetente institution.«

11 Cour du travail de Liège nævner i forelæggelsesdommen først, at den belgiske stat (Forsvarsministeriet), mens indstævnte i hovedsagen var ansat, som arbejdsgiver indbetalte sociale sikringsbidrag til ONEM, og at den kompetente stat således i forordning nr. 1408/71's forstand er Kongeriget Belgien.

12 Den konstaterer imidlertid, at det særegne ved den foreliggende sag er den omstændighed, at indstævnte under sin ansættelse var tjenestemand i Forsvarsministeriet, mens hun på tidspunktet for arbejdsforholdets ophør fiktivt ansås for at have været beskæftiget som arbejdstager, i hvilken anledning hun fik udstedt den i den belgiske lovgivning omhandlede »modèle B«-attest. Formålet med denne statustildeling med tilbagevirkende gyldighed var at give hende ret til ydelser ved arbejdsløshed og adgang til at være omfattet af lovgivningen om forsikring mod sygdom og invaliditet. Såfremt indstævnte anses for at have været arbejdstager fra ansættelsesforholdets begyndelse, vil tysk lovgivning skulle anvendes i medfør af

forordningens artikel 13, stk. 2, litra a), mens det er belgisk lovgivning, der skal anvendes, såfremt hun anses for at tilhøre kategorien af tjenestemænd og dermed ligestillede personer, jf. forordningens artikel 13, stk. 2, litra d).

13 Cour du travail de Liège nævner dernæst, at der, såfremt det antages, at belgisk lovgivning kan anvendes, også må ske en præcisering af, hvad der skal forstås ved at stå til rådighed, jf. forordningens artikel 71, stk. 1, litra b), nr. i), og navnlig af, om registrering hos den kompetente arbejdsanvisningsmyndighed er tilstrækkelig, eller om den manglende ståen til rådighed juris et de jure antages at foreligge på grund af den omstændighed, at der foreligger faktisk bopæl uden for statens territorium.

14 På baggrund heraf har den forelæggende ret besluttet at anmode Domstolen om en præjudiciel afgørelse af følgende spørgsmål:

»1) Skal artikel 13, stk. 2, litra a) eller d), i forordning nr. 1408/71 lægges til grund ved afgørelsen af, hvilken lovgivning der finder anvendelse på en arbejdstager, som er tjenestemand i en medlemsstat — i denne sag den belgiske stat (Forsvarsministeriet) — som arbejder på en anden medlemsstats område — i denne sag den tyske stat — på hvis område denne arbejdstager faktisk er bosat, og som på tidspunktet for arbejdskontraktens opsigelse med tilbagevirkende kraft anses for at have været ansat som arbejdstager med henblik på at give vedkommende ret til ydelser ved arbejdsløshed og adgang til at være omfattet af lovgivningen om forsikring mod sygdom og invaliditet?

2) Skal ovennævnte forordnings artikel 71, stk. 1, litra b), nr. i), fortolkes således, at andre arbejdstagere end grænsearbejdere, der er helt arbejdsløse, kan modtage ydelser ved arbejdsløshed fra den kompetente stat uden hensyn til bopælsbetingelsen, for så vidt som vedkommende lader sig registrere som arbejdssøgende hos den kompetente institutions arbejdsformidling, selv om de på grund af afstanden er mindre rede til at besvare de af nævnte tjenestegrene foreslåede tilbud om ansættelse, og selv om de ikke kan gøres til gen-

stand for kontrol foretaget af samme institutions kompetente tjenestegrene med henblik på at undersøge, om de opfylder betingelserne for tildeling af ydelser?

3) Kan en belgisk arbejdstager, der i mere end ti år har været bosat i Tyskland, hvor denne var ansat i den belgiske stats tjeneste, hos hvilken arbejdsgiver arbejdstageren vil genindtræde i tjenesten efter nogle måneder med fuldstændig arbejdsløshed — sidestilles med en arbejdstager efter artikel 71, stk. 1, litra b), når henses til de særlige personlige og faglige tilknytningsforhold til den kompetente stat?«

15 Før Domstolen behandler de præjudicielle spørgsmål bemærkes det, at særlige ordninger for tjenestemænd og dermed ligestillede personer ifølge artikel 4, stk. 4, i forordning nr. 1408/71, er uden for forordningens saglige anvendelsesområde. Af hovedsagen fremgår det imidlertid, at den forelæggende ret har lagt til grund, at H. Naruschawicus som tjenestemand i den belgiske stat ikke har været omfattet af en særlig arbejdsløshedsforsikringsordning for tjenestemænd, men af den ordning, der i belgisk ret generelt finder anvendelse på arbejdstagere.

Det første spørgsmål

16 Med dette spørgsmål ønsker den nationale ret en afgørelse af, om det er efter artikel 13, stk. 2, litra a), eller litra d), i forordning nr. 1408/71, at man skal bestemme den lovgivning, der finder anvendelse på en arbejdstager, som er tjenestemand i en medlemsstat, som arbejder på en anden medlemsstats område, og som på tidspunktet for arbejdskontraktens opsigelse af førstnævnte medlemsstat med tilbagevirkende gyldighed fiktivt anses for at have været ansat som arbejdstager og ikke som tjenestemand med det formål at give vedkommende ret til ydelser ved arbejdsløshed og adgang til at være omfattet af lovgivningen om forsikring mod sygdom og invaliditet.

17 Af sagen fremgår, at H. Naruschawicus var tjenestemand, indtil hendes arbejdskontrakt blev opsagt. Indtil da var det derfor den lovgivning, hvortil der henvises i artikel 13, stk. 2, litra d), i forordning nr. 1408/71, der skulle anvendes på H. Naruschawicus. Denne lovgivning var derfor den lovgivning, som den forvaltning, i hvilken H. Naruschawicus var beskæftiget, henhører under, dvs. belgisk lovgivning.

18 Dette resultat og dets virkninger i henhold til artikel 13, stk. 2, litra d), i forordning nr. 1408/71 berøres ikke af den omstændighed, at hun, da arbejdskontrakten blev opsagt, med tilbagevirkende gyldighed og fiktivt af den stat, hos hvilken hun var beskæftiget, blev anset for at have arbejdet som arbejdstager, således at hun herved kunne opnå ret til ydelser ved arbejdsløshed og ydelser ved sygdom og invaliditet.

19 Det første spørgsmål skal derfor besvares med, at forordning nr. 1408/71 skal fortolkes således, at det er på grundlag af forordningens artikel 13, stk. 2, litra d), at man skal bestemme den lovgivning, der finder anvendelse på en arbejdstager, som er tjenestemand i en medlemsstat, som arbejder på en anden medlemsstats område, og som på tidspunktet for arbejdskontraktens opsigelse med tilbagevirkende gyldighed fiktivt anses for at have været ansat som arbejdstager og ikke som tjenestemand med henblik på at give vedkommende ret til ydelser ved arbejdsløshed og adgang til at være omfattet af lovgivningen om forsikring mod sygdom og invaliditet.

Det andet spørgsmål

20 Den nationale ret ønsker med dette spørgsmål en afgørelse af, om artikel 71, stk. 1, litra b), nr. i), i forordning nr. 1408/71 skal fortolkes således, at en helt arbejdsløs arbejdstager, der ikke er grænsearbejder, og som bor i en anden medlemsstat end den kompetente, kan opnå ydelser ved arbejdsløshed fra den kompetente stat, når han lader sig registrere som arbejdssøgende hos arbejdsanvisningsmyndighederne i denne stat, selv om han på grund af afstanden er mindre rede til at besvare de ham

af disse myndigheder foreslåede ansættelsestilbud, og selv om han ikke kan kontrolleres af samme stats myndigheder med henblik på at afgøre, om han opfylder betingelserne for tildeling af ydelser.

21 Indledningsvis bemærkes, at den omstændighed, at tjenestemænd i artikel 13, stk. 2, litra d), i forordning nr. 1408/71 nævnes som en særskilt gruppe for så vidt angår reglerne om bestemmelse af, hvilken lovgivning der skal anvendes på dem, ikke berøver dem deres egenskab af arbejdstagere — begrebet arbejdstager er et videre begreb — med henblik på anvendelse af forordningen (jf. på linje hermed dom af 24.3.1994, sag C-71/93, Van Poucke, Sml. I, s. 1101, præmis 17 og 18).

22 Artikel 71, stk. 1, litra b), nr. i), i forordning nr. 1408/71 finder derfor anvendelse på tjenestemænd på samme måde som på alle andre arbejdstagere.

23 Ifølge nævnte bestemmelse »modtager andre arbejdstagere end grænsearbejdere, der er ... helt arbejdsløse, og som fortsat står til rådighed ... for arbejdsformidlingen på den kompetente stats område, ydelser efter lovgivningen i denne stat, som om de var bosat på dens område ...«.

24 Denne bestemmelse indeholder imidlertid ingen præcisering af de omstændigheder, under hvilke betingelsen om, at vedkommende skal stå til rådighed, kan anses for opfyldt.

25 Det skal imidlertid straks bemærkes, at den omstændighed, at vedkommende arbejdstager bor på en anden medlemsstats end den kompetente stats område, ikke er til hinder for anvendelse af denne bestemmelse, idet den tværtimod er en betingelse herfor.

26 De forhold, der skal foreligge, for at betingelsen om at stå til rådighed kan være opfyldt, kan følgelig ikke direkte eller indirekte bevirke, at vedkommende arbejdstager er forpligtet til at skifte bopæl.

27 På baggrund heraf må det fastslås, at en sådan arbejdstager fortsat står til rådighed for arbejdsanvisningsmyndighederne på den kompetente stats område, når vedkommende registreres som arbejdssøgende hos disse myndigheder (jf. på linje hermed dom af 27.5.1982, sag 227/81, Aubin, Sml. s. 1991, præmis 20) og underkaster sig denne stats kompetente myndigheders kontrol.

28 På baggrund af det anførte skal det andet spørgsmål besvares med, at artikel 71, stk. 1, litra b), nr. i), i forordning nr. 1408/71 skal fortolkes således, at en helt arbejdsløs arbejdstager, der ikke er grænsearbejder, og som bor i en anden medlemsstat end den kompetente medlemsstat, kan modtage ydelser ved arbejdsløshed fra den kompetente stat, når vedkommende lader sig registrere som arbejdssøgende hos arbejdsanvisningen i denne stat og underkaster sig denne myndigheds kontrol.

Det tredje spørgsmål

29 Dette spørgsmål er blevet stillet for det tilfælde, at en arbejdstager som H. Naruschawicus principielt skulle være udelukket fra anvendelsesområdet for artikel 71, stk. 1, litra b), nr. i), i forordning nr. 1408/71. Af besvarelserne af det første og det andet præjudicielle spørgsmål fremgår det, at en person i indstævnte i hovedsagens situation er omfattet af denne bestemmelses anvendelsesområde.

30 Det er derfor ufornødent at besvare det tredje spørgsmål.

Sagens omkostninger

31 De udgifter, der er afholdt af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (Sjette Afdeling)

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt af Cour du travail de Liège ved dom af 15. november 1994, for ret:

1) Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet, som kodificeret i forordning (EØF) nr. 2001/83 af 2. juni 1983, skal fortolkes således, at det er på grundlag af forordningens artikel 13, stk. 2, litra d), at man skal bestemme den lovgivning, der finder anvendelse på en arbejdstager, som er tjenestemand i en medlemsstat, som arbejder på en anden medlemsstats område, og som på tidspunktet for arbejdskontraktens opsigelse med tilbagevirkende gyldighed fiktivt anses for at have været ansat som arbejdstager og ikke som tjenestemand med henblik på at give vedkommende ret til ydelser ved arbejdsløshed og adgang til at være omfattet af lovgivningen om forsikring mod sygdom og invaliditet.

2) Artikel 71, stk. 1, litra b), nr. i), i forordning nr. 1408/71 skal fortolkes således, at en helt arbejdsløs arbejdstager, der ikke er grænsearbejder, og som

bor i en anden medlemsstat end den kompetente medlemsstat, kan modtage ydelser ved arbejdsløshed fra den kompetente stat, når vedkommende lader sig registrere som arbejdssøgende hos arbejdsanvisningen i denne stat og underkaster sig denne myndigheds kontrol.

Kakouris Schockweiler Kapteyn

Murray Ragnemalm

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 1. februar 1996.

R. Grass C.N. Kakouris

Justitssekretær Formand for Sjette Afdeling